

jezike, ampak tudi tisti, ki so večši le domače slovenščine, prav kakor ima po Linhartu Matiček vso moralno pravico, da pred sodiščem v materinščini dožene svojo pravdo. V tem pa se organsko družita Linhartova razsvetljenska miselnost in prerodni program Zoisovega kroga.

Linhartova glavna zasluga je, da je položil temelj slovenskemu meščanskemu gledališču. Dobro zasnovanega dela sicer ni mogel izpeljati do kraja in ustvariti neposredne tradicije, saj že druge komedije ni več uspel postaviti na oder. Glavna vzroka za to moramo iskati v družbenih spremembah, ki so nastopile takoj po smrti razsvetljenega vladarja Jožefa II., in v razpadu Linhartove amaterske igralske skupine konec leta 1790; najbrž sta celo oba ta vzroka v neposredni zvezi, saj je imela »družba prijateljev gledališča« dokaj prozoren prostozidarski značaj. Toda če je Linhartov poskus s slovenskim gledališčem zamrl, preden je prav zaživel, je vendar postal zgled, iz katerega je šest desetletij pozneje začelo rasti slovensko poklicno gledališče našega časa.

Lojze Krakar

Filozofska fakulteta v Zadru

PETAR PRERADOVIČ IN SLOVENCİ

Že v začetku moramo povedati, da je prevodov Preradovičevih pesmi v slovenščino malo in da njegovega vpliva na kakšnega slovenskega pesnika ni mogoče ugotoviti.

Tone Potokar je v *Delu* leta 1968 poročal o prevodih Preradovičevih del v slovenščino le tole: »Prve tri njegove pesmi so tiskane v slovenščini v 'Slovenski Bčeli' sredi avgusta 1851. Kasneje sta dve izšli v rokopisnih 'Domačih vajah' (l. 1880—1881) v prevodu Frančiška Kozine. Še ena je izšla 1922. leta v 'Zvončku'.«

Zato pa so Slovenci več pisali o Preradoviču.

Miselno jasne Preradovičeve pesmi slovenski bralci poezije lahko brez težav berejo v izvorniku v raznih izdajah Preradovičevih del, ki so se vrstile na Hrvaškem od pesnikovih prvih knjig do današnjih dni.

Prvi Slovenec, ki je — kolikor je mogoče ugotoviti — Preradoviča bral, pisal o njem in postal celo njegov iskren prijatelj, je bil Stanko Vraz. Vraz pa je tudi med prvimi priznal Preradoviču pesniški talent. Takoj po objavi Preradovičeve prve pesmi *Zora puca v Zori Dalmatinski* je Vraz postal pozoren na Preradoviča in mu je po Kukuljeviću sporočil prošnjo, naj pošlje kakšno pesem za *Kolo*. V Vrazovem dopisu Zapu z dne 20. aprila 1844 pa beremo, da v *Zori Dalma-*

tinski »... kao pjesnik zauzima prvo mjesto g. Petar Preradović, koji se s vremenom može vinuti i do vrhunca slavenskoga Parnasa.«¹

V Vrazovem dopisu za 70. številko revije *Kwěti* (13. 6. 1846) imenuje Vraz Preradovića »omiljenega našega narodnega pesnika«;² tu beremo še, da so tiskane »... i pjesme omiljenoga našega narodnega pjesnika Preradovića sve novim pravopisom, tako te se pouzdano nadamo, čim būdu njime i školske knjige tiskane, da će sva ranija raznolikost u pisanju različitih ilirskih narječja nestati«. V 5. številki *Kola* (1847) pa je Vraz na straneh 85—92 objavil poročilo *Knjižanstvo južnih Slavjanah (god. 1846)* in pod številko 5 napisal: »Pervenci. Različne pjesme od P. Preradovića. U Zadru 1846. Tiskom Demarchi-Rougierovim... o prekrasnom ovom djelu progovorit ćemo u svoje vrijeme obilatije.«³

Dalje je Vraz v 5. številki *Kola* (1847) kot opombo k Preradovićevoj pesmi *S Bogom!* zapisal: »D. 20. Lipnja t. g. ostavila je Dalmaciju 33. c. kr. pešačka regimenta grofa Gjulaja... Š njom je pošo i naš krasni prijatelj g. Pere Preradović... Po njemu je Dalmacija izgubila jednog od svojih glavnih duševnih stupovah, a vile dalmatinske pãrvog svog ljubimca s krila svog...«

Takrat pa so tudi v Ljubljani slovenski kulturni delavci že vedeli za novega imenitnega hrvaškega pesnika. V Ljubljano je prihajala Gajeva *Danica* in verjetno je prišla tudi kakšna številka *Zore Dalmatinske*, saj je najbrž po *Danici* ali *Zori* povzel Bleiweis, kar je napisal o Preradoviću. Bleiweis je naznanil Preradovićeve *Pervence* v *Novicah* (1846, št. 2) in dodal: »Naše slovensko knjiženstvo od dne do dne bolj raste in vesele cvetke poganja v svetih in posvetnih rečeh... Razširjanje slovanskega knjiženstva podpirati, bo naročila (na »Pervence«) za slovenske dežele podpisani urednik iz serca rad prejemal. Upamo, da bodo ‚Pervenci‘ veliko naročnikov našli. Za koroško deželo prejema naročila tudi g. Matija Majer, kapelan stolne cerkve v Celovcu.« *Novice* so Preradoviću tudi v sledečih letih posvečale primerno skrb. Leta 1847 (št. 3) so naznanile njegovo odlikovanje »pro litteris et artibus«; l. 1851 (št. 31) so objavile njegovo vabilo, naj ljudje naročijo njegove *Nove pjesme*, a l. 1853 (št. 51) je v njih neki Zorislav v dopisu iz Zagreba sporočil izgubo, ki je zadela Zagreb zaradi odhoda »slavnega spisatelja ‚Pervencev‘, ‚Novih pjesem‘ i ‚Kraljevića marka‘, našega narodnega pesnika P. Preradovića.«

Koliko Preradovićeve knjig so Slovenci kupili, ne vemo. Toda poleg Bleiweisa in Majarja je zbiral naročnike zanje tudi urednik *Slovenske Bčele* Anton Janežič v Celovcu. 15. avg. 1851 je v *Bčeli* tako-le napisal: »Pod naslovom ‚Nove pjesme‘ bo izdal slavni ilirski pesnik P. Preradović plodove svojega pesniškega duha. Da bodo izverstne, so nam njegovi ‚Pervenci‘ porok, ki so bili povsod z največjim navdušenjem sprejeti. Gotovo smemo reči, da je g. Preradović prvi pesnik v kolu jugoslavenskih pisateljev... Kako krasne, proste in lahko razumljive so njegove pesmi, se more iz tu ponatisnjenih videti.« Temu zapisu sledijo druga in sedma od Preradovićeve *Primorskih pjesmi* ter *Proljetna pjesma*. Poleg tega je Janežič v svojem *Glasniku* l. 1866 (str. 273) v izvirniku objavil Preradovićevo pesem *Car Dušan* iz l. 1851.

¹ Stanko Vraz, *Pjesnička djela III*, Zagreb 1955, str. 362.

² Stanko Vraz, *Pjesnička djela III*, Zagreb 1955, str. 398.

³ Stanko Vraz, *Pjesnička djela III*, Zagreb 1955, str. 472.

Prvo in drugo Preradovićevo knjigo je gotovo imel tudi Radoslav Razlag. Ta je l. 1863 izdal *Pesmarico*, v kateri so v izvirniku natisnjene sledeče Preradovićeve pesmi: *Proljetje domorodno*, *Majci*, *Pet čašah*, *Oluja*, *Tuga*, *Laku noč*, *Moja ladja*, *Ribar*, *Proljetna pjesma* in *Putnik*.

Razlagova *Pesmarica* je l. 1872 doživela drugo izdajo. Vanjo je sprejel avtor iz prvega dela le Preradovićeve pesmi *Proletje domorodno*, *Pet čašah*, *Moja ladja* in *Putnik*, na novo pa je uvrstil v knjigo *Pozdrav domovini* in prvo od *Istočnih iskric*. Razlagov izbor je v drugi izdaji vsekakor boljši. Po njegovi smrti je priredil Ivan Železnikar *Novo Pesmarico* (1889) in sprejel vanjo dve Preradovićevi pesmi: *Miruj, srce moje* in *Moja ladja* (pod naslovom *Plovi, ladjo*).

Še več Preradovićeve pesmi v izvirniku je najti po drugem slovenskem tisku. V *Zori*,⁴ tem domoljubno poučnem zborniku, ki se je v jeziku približeval ilirščini, se imenoval »jugoslavenski zabavnik« in sta ga urejevala Radoslav Razlag in Ivan Vinković, je v prvem letniku v izvirniku izšla Preradovićeva pesem *Preporadjaj detcu izrodjenu*, ki govori o tem, da je treba tiste, ki so se izrodili, sprejeti nazaj v svoj rod in jim povedati, da je napočil čas za Slovane; zdaj pridite nazaj, jim je treba reči, kajti Slovan bo brez slovanskega kruha zmeraj lačen in tuji kruh ga ne bo nikoli nasitil. Ob tej Preradovićevi pesmi ni nobenega podatka o njenem avtorju, kar pa deloma opravičuje to, da je bil Preradović že znan vsem tistim Slovincem, ki so spremljali književnost na slovenskem jugu.

Dalje je *Zvonček*, list s podobami za slovensko mladino, leta 1922 v št. 9, str. 226, natisnil v izvirniku Preradovićevo igrivo *Nočno pjesmico*,⁵ prav tako pa je v tem listu, izšla v izvirniku krajša Preradovićeva domoljubna pesem *Dvije ptice*.⁶ Pri obeh pesmih pogrešamo vsaj nekaj podatkov o avtorju, katerega pesmi so v teh objavah pomešane med uganke, članke o raznih obletnicah, poučne spise, sestavke o letnih časih, med pesmi z notami itd.

Brez podatkov o avtorju in v izvirniku je leta 1940 izšla v *Naši Slogi* v Ljubljani tudi Preradovićeva pesem *Hrvat ili Srbin*.⁷ In če sem prištejemo še tri Preradovićeve pesmi v slovenskih prevodih Branka Žužka (in s slovenskimi naslovi *Popotnik*, *Človeško srce* in *Mrtva ljubezen*), ki so izšle leta 1975 v *Antologiji hrvaške poezije*⁸ v izboru Slavka Mihaliča in v redakciji Cirila Zlobca, smo izčrpali bibliografijo objav Preradovićeve pesmi na Slovenskem.

Toda, kot smo že rekli, je v slovenskem tisku najti več člankov, razprav in esejev o Preradoviću kot njegovih pesmi.

Že ob Preradovićevi smrti je anonimni avtor o njegovemu pogrebu napisal članek v *Slovenski narod* (27. avg. 1872)¹⁰ in poudaril, kako malo se je generalska uniforma prilegala Preradovićeve pesniškemu srcu.

⁴ Petar Preradović, *Preporadjaj detcu izrodjenu*, Zora, Gradec 1852, str. 28.

⁵ Petar Preradović, *Nočna pjesmica*, *Zvonček* XXIII, Ljubljana 1922, št. 9, str. 226.

⁶ Petar Preradović, *Dvije ptice*, *Zvonček* XXIII, Ljubljana 1922, št. 10, str. 250.

⁷ Petar Preradović, *Hrvat ili Srbin*, *Naša sloga*, Ljubljana 1940, str. 119.

⁸ *Antologija hrvaške poezije*, Ljubljana 1975, str. 112–117.

¹⁰ Pogreb Petra Preradovića, *Slovenski narod* V, Ljubljana 1872, št. 99, str. 1.

Obširneje pa je o Preradoviću na Slovenskem prvi pisal Janko Pajk (v letih 1874 in 1875 v *Zori*).⁹ Avtor v teh spisih pravi, da smo Slovenci spremljali vse, kar se je dogajalo z našimi brati Hrvati in Srbi in da sta si govorici obeh narodov sorodni, zato iščimo tisto, kar nas veže z njimi. Taka vez je tudi Preradović. Potem spregovori avtor o *Pjesničkih djelih Petra Preradovića*, ki so nedavno izšla in s katerimi se je hrvaški narod dostojno oddolžil svojemu pesniku. Preradovićeve poezija, pravi, se je lahko razvijala le iz velike tradicije, iz starih hrvaških pesnikov in narodnih pesmi. Preradović je imel poleg drugih težav, ki jih mora pesnik premagovati, pravi Pajk, še težave z jezikom. Dalje opisuje Pajk Preradovićevo življenje in kako se je mladi pesnik že skoraj ponemčil, pod ugodnim vplivom rodoljubov pa začel spet misliti in pesniti po hrvaško, temu pa je sledil Preradovićev človeški in pesniški preporod v Dalmaciji. V ilustracijo k opisu Dalmacije objavlja Pajk del Preradovićeve pesmi *Lopudska sirotica*, potem pa naniza še nekaj verzov iz Preradovićeve pesmi o dalmatinskih ljudeh, o njihovi čvrstini, hrabrosti, moči itd. Nato preide na širši opis znane Preradovićeve alegorične pesmi *Zora puca, bit će dana*. Po narodno budniški moči primerja Pajk to pesem z Vodnikovo *Ilirijo oživljeno*, pa celo s Prešernovo poezijo. Pajk opisuje tudi vojaško in življenjsko usodo Preradovića po zadarskem času, njegovo bivanje v Zagrebu in prijateljstvo z Vrazom in drugimi ilirci, pa njegovo nadaljnje romanje po raznih avstrijskih krajih in nesreče, ki jih je doživljal. Na koncu članka sledi še kratek odlomek iz Strossmayerjevega govora v hrvaškem saboru ob Preradovićevi smrti. Potem prinaša *Zora* tudi oceno Preradovićeve pesmi, ki jih ocenjevalec visoko hvali, enako hvali tudi Preradovićev značaj. Preradović, pravi, sodi med pesnike, katerih pesmi tolažijo in pomirjajo. Govori tudi o oblikovni raznolčnosti Preradovićeve poezij, tako epskih kot lirskih ter o buditeljski moči Preradovićeve poezije pri južnih Slovanih (objavljen je odlomek iz pesmi *Pjesma sviellomu banu Jelačiću i svetloj banici Sofiji*, pa še odlomek iz pesmi *Spomenik Jelačića bana* in pa iz pesmi *Slovanstvo*). Na koncu pa je Pajk vendar poudaril predvsem Preradovićevo liriko in njegovo ljubezensko poezijo in objavil vmes še odlomek iz pesmi *Suvo drvo*. Na koncu se je zadržal še pri Preradovićevevem spiritizmu in zapisal: »Preradović pripada k spiritistom, seveda ne k onim glupim, ampak k onim, rekel bi, izčiščenim. Ne da bi veroval v prazne kvante o navadnih duhovih (spiritizem Preradović sam zove »duhoslovje«), ampak ena misel se je v Preradovićeve nazore globoko utisnila: misel na trajno posmrtno sodelovanje duše in telesa, in o prelivanju obeh materij, duhovne in telesne.«

Ko so leta 1879 Preradovićeve posmrtno ostanke prenesli v Zagreb, sta o tem poročala dva takratna časopisa na Slovenskem: nemška *Laibacher Zeitung*,¹¹ ki je natisnila kratek članek o pokojnem poetu, in pa *Slovenski narod*.¹² V njem je bil objavljen priložnostni članek urednika Josipa Jurčiča, ki na začetku pravi: »Namen naslednjih črtic nij, natanko in obširno ocenjevati dela jugoslovanskega velikana ... temveč prvi namen jim je, opozoriti Slovence vsaj sedaj na prvega pesnika bratskega, sosednega nam hrvatskega rodu, sedaj po slovesnem

⁹ Janko Pajk, Peter Preradović, hrvatski pesnik, *Zora*, Maribor 1874, str. 157–158 in 175–176 — ter *Zora*, Maribor 1875, str. 105–106, 113, 120–121, 153–154 in 178.

¹¹ Exhumierung eines Dichters, *Laibacher Zeitung*, Ljubljana 1879, str. 1347.

¹² Josip Jurčič, Peter Preradović, hrvatski pesnik, *Slovenski narod* XII., Ljubljana 1879, št. 186, str. 1–2 in št. 187, str. 1–3.

prenosu njegovih kostij z Dunaja v ‚mater-zemljo‘, kar se o prenosu samem nij dovelj storilo.« Jurčič nadaljuje svoj spis o Preradoviću v smislu realistično gledanega zблиževanja južnoslovanskih narodov ter njihovih kultur in književnosti — ali po Jurčičevo: »Dokler se večina omikanih Slovencev, sosebno mlajših, ne seznanjajo s hrvatskimi in srbskimi pisatelji . . . dotlej je beseda o našem zjedinijenju v jeziku ali kakorkoli drugače še ničeva.« In na koncu: » . . . kdor nij čital Preradovića, nij niti dober Jugoslovan.«

Osem let po Jurčičevem članku o Preradoviću je — ne da bi bil vezan na kakšno obletnico — izšel v *Slovanu* še en zavzeto pisan članek o Preradoviću,¹³ katerega glavna misel je, da je Preradović velika izjema v pregovoru »Inter arma silent Musae«, ker se je tudi v vojaški uniformi ves razživel kot poet.

Z nobeno obletnico ni bil vezan tudi članek o Preradoviću v *Rimskem katoliku* 1895.¹⁴ Člankar opisuje v njem Preradovićevo življenje in komentira njegove najbolj znane pesmi. Poeta imenuje prvaka hrvaških in enega najznamenitejših slovanskih pesnikov. Pri njegovih pesmih poudarja rodoljubje, zavzetost za slovansko slovo, ljubezen do svojega jezika in pobožnost, predvsem pa njegovo versko prepričanje. Tudi tu je članku sledilo nekaj Preradovičevih refleksivnih pesmi, ki pričajo o pesnikovi vernosti (*Ruža i ljubica, Ljudska srca, Zemaljski raj, Mlado ljetno, Priznanje, Nepojamnost Boga in Bogu*). O teh pesmih pravi pisec zapisa, da Preradović v njih dokazuje, kako » . . . je tudi nad pesniki višja moč, kateri se morajo podvreči njih misli«, kako je umetnost » . . . podložna božjim postavam« in da »Ob ljubavnih pesmih lahko rečemo, da so dobre, ker ne vsebujejo podlih strasti.« Ostro pa je polemiziral *Rimski katolik* s predgovorom k Preradovičevim *Izabranim pjesmim* iz leta 1890, kjer je pisalo, da nekatere Preradovićeve pesmi razvijajo »spiritističen nauk«. To je, pravi *Rimski katolik*, žal res; če tega v nekaterih pesmih ne bi bilo, bi lahko zapisali: »Preradović je prvi hrvatski katoliški pesnik.« In še: »Preradović tedaj z verskega stališča zgublja nekoliko svoje slave . . . Mladina sicer gleda več na vnanjost, jo bolj zanima oblika, zato mislimo, da ji te iskre spiritizma ne morejo toliko škodovati.« Na koncu članka naroča *Rimski katolik* profesorjem, naj Preradovićeve pesmi, ki razodevajo kak spiritističen nauk, najprej razložijo in pojasnijo, kaj je katoliško in kaj ni, da bodo dijaki vedeli, v čem Preradović nima prav.

Leta 1895 je izšel v Sloveniji še en članek o Preradoviću, in sicer v *Slovincu*.¹⁵ To je bilo poročilo o odkritju Preradovičevega spomenika v Zagrebu »v pravem narodnem duhu«, seznam prisotnih osebnosti in opis poteka proslave. Pisec se je spotaknil le ob prostor, kjer je stal spomenik, češ: »Le prostor, kamor je spomenik postavljen, za zdaj ne odgovarja popolnoma pravilom estetičnim, ali se more sčasoma tudi temu pomoči, če se zadnji del kemičnega laboratorija tako prezida, da se odstranijo mnogobrojni dimniki in da se poslopje povzdigne za jedno nadstropje, kar se bode tudi brž ko ne zgodilo. Sicer pa je ves ta kraj mesta v kratkem času lepo urenjen ter postane brez dvoma najlepši, kadar se vredi vrt do novega kolodvora.«

¹³ M. Vamberger, Petar Preradović, *Slovan*, Ljubljana 1887, št. 23, str. 355—358.

¹⁴ P. E., Petar Preradović, *Rimski katolik* VII, Gorica 1895, str. 101—116.

¹⁵ N. N., Odkritje spomenika Petra Preradovića, *Slovenec*, Ljubljana 1895, št. 121, str. 2.

Ob stoletnici Preradovičevega rojstva je o pesniku pisalo več slovenskih časnikov: socialno demokratski *Naprej*¹⁶ z nepodpisanim kratkim člankom, ki je poudaril: »Jugoslovanski socialni demokratje se ob tej priliki tudi klanjamo mogočnim manom nesmrtnega duha hrvatskega največjega pesnika in proroka Petra Preradovića. Slava kulturnemu delavcu — velikanu!«, pa *Straža*¹⁷, *Slovenski narod*¹⁸ in *Domovina*¹⁹. Pisci članka v *Straži*, teologu in zgodovinarju, se je podoba Preradovića — moža v generalski uniformi — zazdela v tistem vojnem času kakor duh, ki »... iz kraljestva duhov stopa na tužno jugoslovansko zemljo«. Tej podobi sledi kratek Preradovičev življenjepis, pa opis vpliva Kukuljevića in hrvaških častnikov na Preradovičev začetek hrvaškega pesnenja — in vloge književnika Kuzmanovića v Zadru, ki je Preradovića nadlegoval za uvodno pesem za *Zoro dalmatinsko*. Članek govori tudi o izidu prve Preradovičeve knjige, pa o Preradovičevem romanju iz kraja v kraj in o njegovih družinskih skrbeh in drugih težavah do smrti. Drugi del članka v *Straži* pa je posvečen analizi Preradovičeve izbrane poezije, ali — kot pravi pisec — »le majhnemu šopku iz pesnikovega vrta«. To so pesmi: *Putnik* (ki naj bi simboliziral Preradovičevo vrnitev k domovini in hrvaškemu jeziku), *Pozdrav domovini* (ki poje o pesniku samem, t. j. o sreči jetnika, ki je po dolgoletni ječi spet stopil na zrak, ali mornarja, ki po brodolomu zagleda bližnjo obalo), *Proljetna pjesma* (ki da je pesnikova prerokba, da se bliža jugoslovanska pomlad), *Naše gore list* (v kateri je pesnik v času absolutizma spet začutil mrzel severni veter), *Molitva* (molitev k Bogu za pesnikov narod, ki še nikdar ni cvetel, ampak zmeraj le krvavel, naj mu Bog ohrani vsaj dve zvezdi: zvestobo sebi in zaupanje v Boga), *Na Grobniku* (kjer se pesnik spominja, kako so Hrvati pobili Mongole in rešili Madžare in Evropo, v zahvalo pa prejeli od Zahoda mržnjo, ki pa pesniku ne brani, da ne bi verjel v prihodnost slovanstva), *Duh slavjanski* (kjer pesnik bravca vodi v samotni gaj, v katerem sedi sivolasi starec na trhljem panju, iz katerega poganjajo mladike-prihodnost Slovanov) ipd. Tako je pisec članka opisal Preradovića ter njegovo upanje in optimizem v vojnem času leta 1918, ko je bilo politično nevarno razglašati Preradovičevo slovanstvo, kakor je menil člankar v uvodnem članku o Preradoviću v *Slovenskem narodu*. Tu je Preradovičevo delo razdeljeno v dve dobi: od 1843 do 1852 (zadnje obdobje ilirizma) in od 1860 do 1872 (doba Strossmayerjevega jugoslovanstva). V prvem obdobju je Preradovičeva poezija vsa rodoljubna in rodoljubno-erotična (pisec jo primerja s Prešernovo poezijo in z Jenkovo), v drugem obdobju pa je Preradovič postal nacionalni filozof in poveličeval slovanstvo ter mu pripisoval vlogo rešitelja, kar je bilo blizu ruskim slavjanofilom in poljskim mesijanistom. Vendar se je idejno in literarno Preradovič bolj naslonil na Poljake kot na Ruse. Preradovičevo meddobje 1852—1860, beremo dalje v članku, čas Bachovega absolutizma, pa je pesnika zagrenilo in umaknil se je v spiritizem (verjel je, »da se človeška duša večkrat rodi na svet, a vselej popolnejša«). »Pozitivnost njegovih idealov jemlje njegovi poeziji tisto razdružujočo noto, ki jo imajo pesnitve disharmonij, a ji daje vse znake vzvišenosti«, pravi pisec proti koncu in dodaja, da je Prera-

¹⁶ N. N., Petar Preradović, K stoletnici njegovega rojstva, *Naprej*, Ljubljana 1918, str. 68.

¹⁷ Franc Kovačič, Peter Preradović, K stoletnici rojstva, *Straža*, Ljubljana 1918, št. 21, str. 1—2 in št. 23, str. 1—2.

¹⁸ Nepodpisani, Petar Preradović (1818—1918), *Slovenski narod*, Ljubljana 1918, št. 64, str. 1—2.

¹⁹ Nepodpisani, G. Peter Preradović, pesnik slovanske vzajemnosti (K jubileju 100. rojstnega dneva 19. t. m.), *Domovina*, Ljubljana 1918, št. 8, str. 2—3.

dovičeva poezija danes vendarle preroška in aktualna, kajti: »Z neizmernim trpljenjem in na križ pribiti pripravljamo Slovani Preradovičevo dobo, ko topov več ne bo...«

Enako je *Domovina* izkoristila Preradovičev jubilej za nekaj antimilitarističnih misli. O Preradoviču piše: »V pesniških simbolih in preroških napovedbah kliče nas vse, naj složno delujemo in trdno verujemo v končno zmago slovanstva,« kajti Preradovič kliče Jugoslovane: »Bodite edini, postanite ponosni nase ter se zavedite, da ste en narod!« Tudi tu pisec članka primerja Preradoviča s poljskimi mesijanisti, kajti tudi on je »... iskal... v mistiki izhoda iz zapletenih vprašanj življenjskih. Dobrotljivost, milosrčnost, ljubezen do ideala, sanje v popolno srečo človeštva, ko izgine s sveta militarizem in se spremeni zemlja iznova v raj, te misli polnijo vse njegove pesmi«. V vojnem času je bil ta članek v *Domovini* pogumen. Kakor nalašč je postala Preradovičeva obletnica rojstva priložnost za obujanje misli: hočemo konec vojne in za južne Slovane samostojno državo.

Tudi 150-letnica Preradovičevega rojstva je bila priložnost za pisanje o Preradoviču v slovenskem tisku. Najprej je pisal o njem Tone Potokar v *Delu*²⁰, potem pa še Mate Šimundič v *Večeru*.²¹ Potokar je Preradoviča zaradi njegove preprostosti in izrazne zgoščenosti primerjal s slovenskim pesnikom Simonom Jenkom in opozoril na Preradovičeve prevode iz evropskih književnosti. Šimundič pa Preradoviča pri težavnem delu za svoj pesniški jezik postavlja ob stran Prešernu, Radičeviću in drugim romantikom — in pravi, da je Preradovič še zmeraj pesniško živ in popularen in da je bil do nastopa Kranjčevića pravzaprav največji hrvatski pesnik 19. stoletja. O njegovi priljubljenosti in aktualnosti pa pričajo, kot piše Šimundič, tudi številne proslave in prireditve, ki so se leta 1968 zvrstile po vsem Hrvaškem in dale Preradoviču vidno mesto tudi med pesniki drugih jugoslovanskih narodov.

²⁰ Tone Potokar, Hrvatski pesnik Petar Preradović (ob 150-letnici rojstva — 19. marca 1818), *Delo*, Ljubljana 1968, št. 81, str. 17.

²¹ Mate Šimundič, Resničen ustvarjalec, *Večer*, Maribor 1968, št. 189, str. 8.